

O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA KIBERSPORT LEKSIKASINING QIYOSIY TAHLILI

Nuraliyev Mirjalol Madamin o‘g‘li,
Mustaqil tadqiqotchi

Ilmiy rahbar: Yuldosheva Nilufar Ergashovna,
Filologiya fanlari doktori, professori, QarDU “O‘zbek tilshunosligi” kafedrası mudiri

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681246>

Annotatsiya. Mazkur maqolada o‘zbek va ingliz tillaridagi kibersport leksikasi qiyosiy lingvistik tahlil asosida o‘rganiladi. Tadqiqotda kibersport sohasida qo‘llaniladigan terminlarning shakllanishi, o‘zlashuvi hamda semantik va struktur xususiyatlari tahlil qilinadi. Ingliz tilining global kibersport kommunikatsiyasidagi yetakchi mavqei sababli terminlarning o‘zbek tiliga kirib kelish jarayoni fonetik, morfologik va semantik moslashuv nuqtai nazaridan yoritiladi. Tadqiqot davomida kibersportga oid leksik birliklar qiyosiy-tahliliy, deskriptiv va leksik-semantik metodlar asosida o‘rganilib, terminlarning til tizimiga integratsiyalashuvi hamda gibrıd leksik shakllar paydo bo‘lishi aniqlangan. Tadqiqot natijalari kibersport terminologiyasini standartlashtirish, ilmiy tasnıflash va zamonaviy raqamli kommunikatsiya tilini lingvistik jihatdan o‘rganishda nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: kibersport, e-sport leksikasi, terminologiya, qiyosiy lingvistika, o‘zlashma so‘zlar, leksik adaptatsiya, ingliz tili, o‘zbek tili, raqamli kommunikatsiya, termin tahlili

Kirish. XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida kibersport (e-sport) nafaqat ko‘ngilochar faoliyat, balki global madaniy va iqtisodiy hodisa sifatida shakllandi. Kibersportning rivojlanishi yangi kommunikativ muhitni yuzaga keltirib, o‘ziga xos leksik qatlam — maxsus termin va jargon birliklarini shakllantirdi. Ushbu leksika asosan ingliz tilida paydo bo‘lib, keyinchalik boshqa tillarga, jumladan o‘zbek tiliga ham faol kirib kelmoqda.

Bugungi kunda o‘zbek tilidagi kibersport terminologiyasi ko‘p jihatdan ingliz tilidan o‘zlashgan birliklarga tayanadi. Bu jarayon tilshunoslik nuqtai nazaridan leksik adaptatsiya, semantik kengayish va terminlarning milliylashuvi kabi masalalarni yuzaga chiqaradi. Shuningdek, ikki til orasidagi struktur va semantik farqlar terminlarning shakl va mazmun jihatdan turlicha qo‘llanishiga sabab bo‘lmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — o‘zbek va ingliz tillaridagi kibersport leksikasini qiyosiy tahlil qilish, ularning lingvistik xususiyatlarini aniqlash hamda terminlarning o‘zlashuv mexanizmlarini ilmiy asosda yoritishdir.

Tadqiqot vazifalari:

1. kibersport leksikasining asosiy qatlamlarini aniqlash;
2. ingliz va o‘zbek tillarida terminlarning qo‘llanish xususiyatlarini solishtirish;
3. fonetik, morfologik va semantik moslashuv jarayonini tahlil qilish;

4. terminologik standartlashuv imkoniyatlarini baholash.

Tadqiqotda aralash lingvistik yondashuv qo'llanildi:

1. **Qiyosiy-tahliliy metod** — ingliz va o'zbek tillaridagi kibersport terminlari struktur va semantik jihatdan solishtirildi.

2. **Leksik-semantik tahlil** — terminlarning ma'no maydoni va funksional qo'llanishi o'rganildi.

3. **Deskriptiv metod** — kibersport kommunikatsiyasida uchraydigan termin birliklari tavsiflandi.

4. **Kontent tahlil** — onlayn o'yin platformalari, forumlar va ijtimoiy tarmoqlarda qo'llaniladigan leksik birliklar tahlil qilindi.

5. **Adaptatsiya tahlili** — inglizcha terminlarning o'zbek tiliga kirish jarayonidagi fonetik va grammatik o'zgarishlar ko'rib chiqildi.

Tadqiqot materiali sifatida kibersportga oid 100 dan ortiq termin tanlab olinib, ularning ikki tildagi ishlatilish holati tahlil qilindi.

Tadqiqot natijasida quyidagi asosiy holatlar aniqlandi:

1. **Leksik manba jihatidan ustunlik** - Kibersport terminlarining aksariyati ingliz tilida shakllangan bo'lib, o'zbek tilida asosan transliteratsiya yoki to'g'ridan-to'g'ri o'zlashuv orqali qo'llanadi. Bu holat kibersportning global ingliz tiliga asoslangan kommunikativ muhit ekanligini ko'rsatadi.

2. **Fonetik moslashuv** - O'zbek tiliga kirgan ayrim terminlar talaffuz va yozuvda mahalliy fonetik tizimga moslashadi. Masalan, so'z oxiridagi undoshlar yumshash yoki talaffuz soddalashuvi kuzatiladi.

3. **Morfologik integratsiya** - Inglizcha terminlar o'zbek tilida grammatik qo'shimchalarni qabul qilib, faol leksik birlikka aylanadi. Natijada terminlar mahalliy til tizimiga integratsiyalashadi.

4. **Semantik kengayish** - Ba'zi terminlar o'zbek tilida asl ma'nosidan tashqari kengroq yoki torroq ma'noda ishlatilishi kuzatildi. Bu kommunikativ kontekst va foydalanuvchi tajribasi bilan bog'liq.

5. **Gibrid leksika** - O'zbek kibersport diskursida inglizcha asos va o'zbekcha grammatik shakllar birikmasidan iborat gibrid konstruktsiyalar keng tarqalgan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, kibersport leksikasi globalizatsiya sharoitida tillararo o'zaro ta'sirning yorqin namunasi hisoblanadi. Ingliz tilining dominantligi terminlarning asosan asl shaklda qabul qilinishiga olib kelmoqda. Biroq o'zbek tilining ichki grammatik qonunlari ushbu birliklarni faol ravishda moslashtirmoqda.

Tilshunoslik nuqtai nazaridan bu jarayon ikki asosiy bosqichda kechadi:

birlamchi bosqich — terminning transliteratsiya orqali kirib kelishi;

ikkilamchi bosqich — morfologik va semantik moslashuv.

Shuningdek, tadqiqot kibersport terminologiyasida standartlashuv yetarli emasligini ham ko'rsatdi. Bir xil termin uchun turli yozuv variantlari mavjudligi ilmiy va pedagogik adabiyotlarda muammolar keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli terminlarni normallashtirish va lug'aviy tizimlashtirish zarur.

Xulosa. O'zbek va ingliz tillaridagi kibersport leksikasining qiyosiy tahlili quyidagi xulosalarni beradi:

kibersport leksikasi ingliz tiliga asoslangan global terminologik tizimga ega;

o'zbek tilida terminlar asosan o'zlashma birliklar sifatida shakllanmoqda;

fonetik va grammatik moslashuv jarayoni faol kechmoqda;

semantik o'zgarishlar terminlarning mahalliy kommunikativ muhitga moslashuvini ko'rsatadi;

kelajakda kibersport terminologiyasini standartlashtirish hamda ilmiy lug'atlar yaratish zarur.

Mazkur tadqiqot kibersport tilini amaliy lingvistika, terminologiya va raqamli kommunikatsiya doirasida o'rganish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mahmudov N., Nurmonov A. (2013). *O'zbek tilining nazariy grammatikasi*. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Hojiyev A. (2002). *O'zbek tili terminologiyasi masalalari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi.
3. Rahmatullayev Sh. (2006). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
4. Yo'ldoshev B. (2017). *Tilshunoslikka kirish*. Toshkent: Tafakkur bo'stoni.
5. Qurbonova M. (2020). Zamonaviy tilshunoslikda terminologik tizimlarning shakllanishi. *Filologiya masalalari ilmiy jurnali*, 3(2), 45–52.